EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Temes del Pou | Jordi Estrada | Actualitzat el 09/03/2023 a les 10:48

?Qui té por de la música clàssica?

En parlem amb el musicòleg, assagista i crític musical Oriol Pérez, autor de dues novetats recents a l'entorn de dos grans músics: Johann Sebastian Bach i Robert Gerhard.

THE NORTH FACE

Bach en temps de pandèmia, publicat per DINSIC, té com a subtítol: *Un dietari en forma de pelegrinatge pels cicles de les Cantates de Bach*...

? Quan va arribar la pandèmia, amb en Miquel de Palol, que n'ha escrit el pròleg, ja feia temps que treballàvem en la preparació d'un llibre sobre la recepció de Bach. I dins l'obra d'aquest compositor hi havia un tema que m'interessava especialment: les cantates. De manera que vaig aprofitar el temps de pandèmia per escoltar-les i analitzar les partitures i els textos, seguint el mateix calendari litúrgic en què van ser escrites. M'hi vaig posar el primer Nadal de pandèmia, el 2020.

? El llibre està estructurat en forma de dietari.

? Perquè forma part d'un dietari que vaig començar a escriure l'any 1995, després de llegir el de Pere Gimferrer i altres. Diàriament hi anoto reflexions sobre coses que veig, llegeixo, escolto. En el cas d'aquest llibre, es tracta més aviat una exegesi personal, amb algunes interpretacions i aportacions de tipus musicològic.

? Per exemple...

? Després de llegir els textos, relacionats amb les lectures de cada festivitat, tinc la sospita que molts no són anònims, tal com s'havia cregut sempre, sinó que van ser escrits pel mateix Bach. No era teòleg ni havia passat per la Universitat, però era un gran lector de la literatura luterana i coneixia prou bé el Nou Testament. A més a més, quan el divendres sant de 1724 compon la Passió segons Sant Joan amb un text molt contundent i li pregunten qui és l'autor, Bach respon que és seu. D'altra banda, ho corrobora el fet que tots els suposats textos anònims s'assemblen massa. Hi exposo també la teoria segons la qual les cantates no solament van acordades amb el calendari litúrgic, sinó amb el pas de les estacions. Segueixen el cicle natural de l'any.

? Quin paper ocupen les Cantates dins l'obra de Bach?

? Segurament és el corpus fonamental d'on penja tota l'obra de Bach. Se'n conserven cap a dues-centes, però en va compondre moltes més, que malauradament s'han perdut. I la majoria van ser escrites en només set anys, del 1723 al 1730, en què arran d'un enfrontament amb el consell municipal de Leipzig decideix no escriure'n gairebé cap més.

? I què fa tan especial la música de Bach?

? Marca un abans i un després en la història de la música. Així com parlem d'un abans i un després de Jesús o de Shakespeare, podem parlar d'un abans i un després de Bach. I és que Bach sintetitza tota la música anterior, de manera que tots els músics que vindran després el veuran com el gran referent i s'hi compararan. Quan Mozart escolta la música de Bach per primera vegada, exclama: «Per fi conec una música que m'interessa de debò». Però Bach és molt més que un compositor. És un teòleg, perquè el que vol és acostar Déu als homes amb la seva música. Era profundament creient i, d'altra banda, trobava que la música era un consol enfront d'una realitat que, en el seu cas, va ser molt dura.

? Hi creus tu també en el valor de consolació de la música clàssica?

? I tant! Venim d'una dictadura horrible, que és la del pragmatisme. Tot ha de servir. Una cosa que dona consol no és pragmàtica, va més enllà del pragmatisme. Per què serveix el consol? No serveix de res, però et dona un sentit.

? L'altre llibre que acabes de publicar és sobre Robert Gerhard, un músic republicà exiliat després de la guerra i de qui fa dos anys tu mateix vas comissariar una exposició, com a

coordinador que havies estat del Centre Robert Gerhard, amb motiu del cinquantenari de la seva mort, a Cambridge.

? De fet, és una monografia a partir de tot el que s'ha escrit sobre ell. Tot i ser un dels màxims compositors catalans, no té pràcticament res publicat en català, llevat d'un parell de coses molt petites de Joaquim Homs i de Mestres Quadreny, que és qui me'l va fer conèixer. Ells, però, en donen una visió molt idealitzada. A Anglaterra, on va exiliar-se, no va començar a ser conegut i valorat fins que a la segona meitat dels anys cinquanta, quan ja tenia seixanta anys, després de l'estrena d'una una simfonia a Baden-Baden. És aleshores quan descobreixen que havia estat alumne de Schönberg i amic d'Alban Berg. El pa, fins llavors, se l'havia guanyat treballant a la BBC, fent coses de teatre i component música incidental.

? Què tenia de quixotesc perquè en el títol el qualifiquis de Quixot amb noblesa d'esperit?

? En primer lloc perquè el Quixot era un personatge que el tenia fascinat. Va ser un arquetip que Gerhard va tractar diverses vegades. Va fer una versió del Quixot amb capítols novel·lats per a la BBC i també s'hi va inspirar per crear quatre versions de música per a ballet. A banda d'això, tenia un punt idealista. Va persistir sempre en la seva dèria musical, convençut que tenia una visió. I noblesa d'esperit en el sentit d'ideal de llibertat i democràcia, segons el concepte del filòsof holandès Rob Riemen.

? Amb Robert Gerhard i Pau Casals a l'exili i Lamote de Grignon desterrat, quins van ser els referents més immediats per als músics de la postguerra?

? Aquí passem d'estrenar el concert per a violí *A la memòria d'un àngel*, d'Alban Berg, el 1936, al desert més absolut, i en què la música d'avantguarda, a més a més, queda proscrita del tot. La nova generació ha de començar de zero. Mestres Quadreny descobreix Anton Webern a través d'uns discos que li envia Josep Maria Sert des dels Estats Units. Tant Mestres Quadreny com Guinjoan i Benguerel enllacen de nou amb la tradició d'avantguarda a través de Cristòfor Taltabull, que havia estat deixeble de Felip Pedrell, com també ho havia estat Robert Gerhard. És clar que això no es va produir fins als anys 50 i 60.

? I el panorama actual, com el veus?

? El ventall de compositors és extraordinari i molt divers. Hi ha un ampli espectre. Estem en un moment que, gràcies a les escoles de música superior del país, tenim molts compositors. Ara bé, quin futur els espera? El mateix que els toreros a Finlàndia! El país no té prescriptors, ni programadors, ni públic, ni educació, ni cultura musical.

? En canvi té musicòlegs com tu, que no paren d'escriure sobre música...

? Però no només sobre música. Com a aficionat a l'esport, estic escrivint un llibre sobre la proesa del TDK Manresa, que va ser campió de la lliga ACB ara fa vint-i-cinc anys. També participo en la preparació d'un documental sobre els andalusos a Catalunya i a *Nosolocine*, una publicació digital dedicada sobretot al cinema, publico tres o quatre articles cada setmana, i no sempre sobre música. De vegades és bo allunyar-se una mica d'allò que més t'ocupa el temps i el cap. Dit això, estic a punt de publicar un llibre sobre dones compositores, com també els guions teatrals que vaig escriure per acompanyar espectacles musicals interpretats per la Mireia Pintó i el Cor de Granollers, i també estic escrivint una sèrie d'articles sobre Rèquiems (n'hi ha més de quatre mil!) i el guió per a un documental sobre Narcís Bonet, continuador de l'obra de Nadia Boulanger, juntament amb la fotògrafa i documentalista Mercè Rial.

? A més a més, és clar, del llibre sobre la influència de Bach en els compositors de després, a què has fet referència a l'inici de la conversa.

? La idea meva i de Miquel de Palol, un gran melòman que sempre ha tingut al cap escriure sobre

Bach, és tenir-lo acabat aquest any, coincidint amb els tres-cents anys de l'arribada de Bach a Leipzig. Serà un estudi sobre la recepció de Bach i de com la seva música modifica el curs de la història. Es diu que després de la seva mort, la seva música cau en l'oblit, però no és cert. Hi havia un nucli de bachians que el va mantenir viu. Beethoven coneixia la música de Bach, com també Chopin. També hi tractem el tema de la interpretació; és a dir, del debat entre els partidaris d'interpretar la seva música amb els instruments de l'època o continuant-ho fent amb els instruments moderns. Hi ha gent profundament atea, com el filòsof i escriptor Emil Cioran, que no creien en Déu, però sí en Bach.